

Ortaokul Öğrencilerinin Beden Eğitimi ve Spor Dersine Yönelik Tutumları ile Okula Yönelik Tutumları Arasındaki İlişki

İsmail GÖKHAN¹, Ali CULHA², Özlem TİMUR³

¹Harran Üniversitesi, Mehmet Arabacı Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu,
ORCID ID: 0000-0002-7556-4471

²Harran Üniversitesi, Mehmet Arabacı Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu,
ORCID ID: 0000-0002-5215-0823

³Harran Üniversitesi, Mehmet Arabacı Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu,
ORCID ID: 0000-0002-5965-2463

Orijinal Makale

Öz

Bu araştırmada, ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumları ile okula yönelik tutumları arasındaki ilişkinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Araştırmanın verileri nicel yöntemlerle elde edilmiştir. 451 ortaokul öğrencisi araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Araştırmada Güllü ve Güçlü (2009) tarafından geliştirilen beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutum ölçeği ile Alıcı (2013) tarafından geliştirilen okula yönelik tutum ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada aritmetik ortalama, standart sapma, frekans ve yüzde gibi betimsel istatistikler; t-testi, tek yönlü varyans analizi ve korelasyon testleri kullanılmıştır. Araştırmada ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumlarının yüksek düzeyde, okula yönelik tutumlarının orta düzeyde olduğu ortaya çıkmıştır. Öte yandan araştırmada beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumlarının cinsiyet, sınıf düzeyi, egzersiz veya spor yapma değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği, sporla ilgilenme değişkenine göre ise anlamlı farklılaştığı belirlenmiştir. Okula yönelik tutumlarının da cinsiyet, sınıf düzeyi, sporla ilgilenme, egzersiz veya spor yapma değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir. Son olarak ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumları ile okula yönelik tutumları arasında anlamlı bir ilişki ortaya çıkmamıştır.

Yayın Bilgisi

Gönderi Tarihi: 21.11.2022

Kabul Tarihi: 27.12.2022

Online Yayın Tarihi: 30.12.2022

Anahtar kelimeler: *Beden eğitimi ve spor, okul, öğrenci, tutum.*

The Relationship Between Secondary School Students' Attitudes Towards Physical Education and Sports Lessons and Attitudes Towards School

Abstract

In this study, we aimed to reveal the relationship between secondary school students' attitudes towards physical education and sports lessons and their attitudes towards school. The data of the research were obtained by quantitative methods. 451 secondary school students formed the sample of the research. In the study, the Attitude Scale Towards Physical Education and Sports Lesson developed by Güllü and Güçlü (2009) and the Attitude Scale Towards School developed by Alıcı (2013) were used. In the research, descriptive statistics such as arithmetic mean, standard deviation, frequency and percentage; t-test, one-way analysis of variance and correlation tests were used. In the study, it was revealed that secondary school students' attitudes towards physical education and sports lessons were at a high level, and their attitudes towards school were at a moderate level. On the other hand, in the study, it was determined that the attitudes towards physical education and sports lessons did not show a significant difference according to the variables of gender, class, exercise or doing sports, but differed significantly according to the variable of interest in sports. It was determined that attitudes towards school did not show a significant difference according to the variables of gender, class, interest in sports, exercise or doing sports. Finally, there was no significant relationship between secondary school students' attitudes towards physical education and sports lessons and their attitudes towards school.

Original Article

Article Info

Received: 21.11.2022

Accepted: 27.12.2022

Online Published: 30.12.2022

Keywords: *Physical education and sports, school, student, attitude.*

Sorumlu Yazar: Ali Culha
e-mail: aliculha@harran.edu.tr

GİRİŞ

Tutumlar, insanların karar ve davranışlarını şekillendiren örtük veya açık inançlardır (Turner ve Battle, 2008). İnsanların kendilerine, başkalarına, diğer canlılara, nesnelere veya toplumsal olaylara yönelik bilgi, duygu, güdü ve deneyimlerine bağlı olarak yapılandığı bilişsel, duygusal ve davranışsal eğilimleridir (İnceoğlu, 2010). Tutumlar, bir konuyla ilgili olarak insanların duygu, inanç ve geçmiş davranışlarını ifade eder (Şeker, 2011). Eğitim-öğretim söz konusu olduğunda öğrencilerin okula yönelik tutumları öne çıkmaktadır. Okula yönelik tutum (OYT), öğrencilerin derslere ve okula yönelik motivasyon, ilgi ve zevkleri temelinde şekillenir (McCoach, 2002). OYT, öğrencilerin okulla ilgili düşüncelerini yansıtmaktadır. Bu düşünceler olumlu veya olumsuz olabilir (Stern, 2012). Çünkü OYT'ler çok kapsamlı ve çeşitlidir, sınıf ortamı, okul ortamı ve sosyal çevreden ayrı düşünülemez. Öğrencilerin kendilerini okula ait görmeleri, ailenin okula ilgisi, sınıftaki öğretme-öğrenme süreçlerinin kalitesi gibi değişkenler öğrencilerin OYT'leri üzerinde etkili olabilmektedir (Şeker, 2011). Öğrencilerin OYT'leri, okulda yaşadıkları deneyimlere bağlı olarak okula yönelik duygu ve düşüncelerinin yanında davranışlarına da yön veren eğilimleridir (Atik ve Özer, 2020). OYT'ler bilişsel tutumlar, duyuşsal tutumlar ve davranışsal tutumlar olarak üç kategoride sınıflandırılabilir. Bilişsel kategoride öğrencilerin kişisel gelişimleri ve kariyerleri ile ilgili okula verdikleri önem yer almaktadır. Duyuşsal kategoride, öğrencinin okulda mutlu veya gergin olması, okulda olmaktan keyif alması veya sıkılması ve okula bağlılığı gibi psikolojik etmenler yer almaktadır. Son olarak davranışsal kategoride ise öğrencilerin okulda ve sınıfta gösterdiği çaba ve performans yer almaktadır (Cheng ve Chan, 2003). Öğrencilerin bir derste akademik başarıları (Şeker, 2011) veya öğretmenlerle olan ilişkileri (Atik ve Özer, 2020; Mc Coach, 2002) OYT'lerinin şekillenmesinde etkili olabilir. Özellikle okula yönelik bilişsel tutumlar, akademik başarı ile istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler göstermektedir. Öğrencilerin derslere karşı tutumları ilgi ve motivasyonlarından etkilenebilmektedir. Okula karşı olumsuz bir tutum okul performansını etkileyebilir (Mc Coach, 2002).

Beden eğitimi ve spor dersi, okulda yürütülen diğer dersler gibi eğitim faaliyetlerinin bir boyutudur. Beden eğitimi ve spor dersi amaç ve kazanımlarında öğrencilerin bütünsel gelişim özellikleri çerçevesinde sağlıklı ve dengeli bir kişilik gelişimine katkı sunar (Başoğlu, 1995). Beden eğitimi ve spor dersi, öğrencilerin fiziksel olarak aktif oldukları ve enerji harcadıkları bir derstir. Bu manada öğrencilerin kalori yakmalarına da olanak sağlar (Cruz, 2022). Beden eğitimi ve spor dersinin amaç ve kazanımları bakımından psikomotor davranışlara ve uygulamaya dayalı bir ders olarak diğer derslerden farklılaştığı söylenebilir. Ama diğer derslerde olduğu gibi bu ders özelinde de olumlu veya olumsuz tutumlara sahip olabilirler (Silverman ve Subramaniam, 1999). Şüphesiz arzulanın bu tutumların olumlu olmasıdır. Zira bireylerin hem fiziksel hem de bilişsel açıdan sağlıklı gelişimleri toplumun geleceği açısından önem arz etmektedir (Göksel ve Çağdaş, 2016). Beden eğitimi ve spor dersi bireylerde olumlu tutumların oluşuma anlamlı katkılar yapmada bir araç olarak işlev görebilir. Beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutum olumlu olduğunda bireyin gelişiminde pozitif manada rol oynayabilir (Coulter vd., 2020). Özellikle okul yıllarında sağlık, zindelik, fiziksel aktivite, sosyal etkileşim ve beceri geliştirme gibi önemli katkılarının olduğu bilinmektedir (Coulter vd, 2020).

OYT ile ilgili literatür incelendiğinde araştırmacıların ilgisinin yoğun olduğunu söylemek mümkündür. Uluslararası bağlamda, Mc Coach (2002), Cheng ve Chan (2003), Moe vd. (2009), Stern (2012), Veresova ve Mala (2016) gibi birçok araştırmacının OYT ile ilgili araştırmaları bulunmaktadır. Türkiye bağlamında ise Şeker (2011), Adıgüzel ve Culha (2016), Çelebi ve Çopur (2019), Gülcemal (2019), Atik ve Özer (2020) gibi araştırmacılar OYT ile ilgili çalışmalar yapmışlardır. BESDYT'lerle ilgili ise uluslararası literatürde Shropshire vd. (1997), Papla vd. (2019) ile Coulter vd. (2020) tarafından yapılan bazı araştırmalar; Türkiye'de Balyan vd. (2012), Kır (2012), Özmutlu vd. (2013), Keskin vd. (2016), Cengiz vd. (2018), Çelebi ve Çopur (2019) ve Arıkan (2020) tarafından gerçekleştirilen çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalarda OYT'ler ile BESDYT'ler ayrı ayrı farklı boyutlarla ve farklı konularla dile getirilmiştir. Ancak bu araştırmada konu edinilen ilişkiye değinen herhangi bir araştırma öne çıkmamaktadır. Ayrıca bu araştırmada erinlik dönemindeki ortaokul öğrencileri katılımcı olarak yer almışlardır. Çocukluktan yetişkinliğe geçişteki kritik dönem olan ergenlik döneminin başlangıcı olan bu dönemde, bireysel sınırlar keşfedilir, tutumlar ve yaşam kalıpları oluşmaya başlar. Bu nedenle, bu dönemdeki öğrencilerin fiziksel aktiviteye yönelik tutumlarına özel bir önem verilir (Luke ve Sinclair, 1991). Bu bağlamda, araştırmada ortaokul öğrencilerinin BESDYT ile OYT'lerinin arasındaki ilişkinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bu temel amaç çerçevesinde aşağıdaki soruların yanıtları araştırılmıştır:

- 1- Öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumları hangi düzeydedir?
- 2- Öğrencilerin okula yönelik tutumları hangi düzeydedir?
- 3- Öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumları değişkenlere göre (cinsiyet, sınıf düzeyi, sporla ilgilenme, egzersiz veya spor yapma) anlamlı farklılık göstermekte midir?
- 4- Öğrencilerin okula yönelik tutumları değişkenlere göre (cinsiyet, sınıf düzeyi, sporla ilgilenme, egzersiz veya spor yapma) anlamlı farklılık göstermekte midir?
- 5- Öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutum ile okula yönelik tutumları arasında ilişki var mıdır?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırmanın verileri nicel yöntemlerle elde edilmiştir. Araştırmada ilişkisel araştırma yaklaşımı benimsenmiştir. Bu yaklaşımda tüm katılımcılar tek bir grupta yer alır, bu gruba ilişkin özellikler çeşitli değişkenlere göre istatistiksel analizlere tabii tutulur (Gliner vd., 2015).

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Şanlıurfa'nın Karaköprü ilçesindeki ortaokullarda eğitim-öğretime devam eden ortaokul öğrencileri bu araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Araştırmanın evreninde 15076 ortaokul öğrencisi yer almaktadır. Evrenin büyük olması nedeniyle örneklem alınmıştır. Örnekleme deseni olarak olasılıklı olmayan örnekleme desenlerinden kolay ulaşılabılır durum örnekleme kullanılmıştır (Gliner vd., 2015). Araştırmacılarından biri bu ilçede görev yapmaktadır. Bu nedenle zaman ve maliyet de dikkate alınarak en kolay ulaşılan 6 okula gidilerek veriler toplanmıştır. Evrenin en az 380 kişiden oluşan bir örneklem grubu ile temsil edilebileceği dikkate alınarak (Büyüköztürk vd., 2012) örneklem grubu oluşturulmuştur. Bu çerçevede

ulaşılan ve formu değerlendirmeye alınan 451 ortaokul öğrencisi araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Örnekleme grubunun kişisel bilgiler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Örnekleme grubunun kişisel bilgileri

Kategoriler	Gruplar	f	%
Cinsiyet	Kadın	226	50,1
	Erkek	225	49,9
Sınıf Düzeyi	5	112	24,8
	6	112	24,8
	7	114	25,3
	8	113	25,1
Sporla İlgilenme	İlgileniyorum	364	80,7
	İlgilenmiyorum	87	19,3
Egzersiz veya spor yapma	Evet	311	69,0
	Hayır	140	31,0
Toplam		451	100,0

Tablo 1’de araştırmanın örnekleminde yer alan öğrencilere ait bilgiler verilmiştir. Tabloya göre örnekleme grubunun yarısı kadın, diğer yarısı erkek, sınıf düzeyi olarak hemen hemen aynı oranlar söz konusudur. Öğrencilerin yaklaşık % 80’inin sporla ilgilendiği, yaklaşık % 70’inin ise egzersiz veya spor yaptığı görölmektedir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplamak üzere *Kişisel Bilgiler Formu*, *Beden Eğitimi ve Spor Dersine Yönelik Tutum Ölçeği* ve *Okula Yönelik Tutum Ölçeği* kullanılmıştır. Kişisel bilgiler formunda cinsiyet, sınıf düzeyi, sporla ilgilenme, egzersiz veya spor yapma durumu ile ilgili sorular yer almıştır. Araştırmada kullanılan ilk ölçek Güllü ve Güçlü (2009) tarafından geliştirilen BESDYT ölçeğidir. Bu ölçeğin 11’i olumsuz ve 24’ü olumlu toplam 35 maddesi bulunmaktadır. Tek boyutlu ve beşli Likert tipidir. Ölçeğin Cronbach’s Alpha iç tutarlılık katsayısı .94’tür. Veri toplamak üzere kullanılan ikinci ölçek Alıcı (2013) tarafından geliştirilen OYT ölçeğidir. Bu ölçeğin 8’i olumsuz ve 12’si olumlu toplam 20 maddesi bulunmaktadır. Ölçek tek boyutlu ve beşli Likert derecelendirmesine sahiptir. Ölçeğin Cronbach’s Alpha iç tutarlılık katsayısı .91’dir. Her iki ölçekte yer alan olumsuz maddeler ters kodlanmıştır. Her iki ölçekteki puanlar, $n-1/n$ ($5-1=4$; $4/5=0,80$) formülünden hareketle, 1.00-2.59 aralığı düşük düzey, 2.60-3.39 aralığı orta düzey, 3.40-5.00 yüksek düzey olarak gruplandırılmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Verilerin toplanma aşamasında araştırmanın evreninde yer alan 6 ortaokula gidilmiştir. Bu okullardaki eğitim-öğretim faaliyetlerini aksatmayacak şekilde ve okul yönetiminin onayıyla veriler toplanmıştır. Öğrencilerin katılımında da gönüllülük esasına özen gösterilmiştir. Verilerin toplanma aşamasında araştırmacıardan biri bizzat yer almıştır. Toplam 480 veri toplama aracı öğrenciler tarafından doldurulmuştur. Ancak 29 form eksik doldurulduğu için değerlendirmeye alınmamıştır. Bu durumda değerlendirme oranı % 94 olarak hesaplanmıştır. Araştırma verilerinin analizinde SPSS 26.0 programı kullanılmıştır. Analiz sürecinin hemen öncesinde her değişken ve ölçekler için normallik testleri yapılmıştır. Normallik testlerinde basıklık-çarpıklık değerleri incelenmiştir. Ölçeklerin geneline bakıldığında BESDYT ölçeğinde $-,465/426$; OYT ölçeğinde $-,375/892$ olarak belirlenmiştir.

Bu değerlerin $-1,5/+1,5$ aralığında yer almasının normallik varsayımını karşıladığı bilinmektedir (Can, 2017). Bu bilgi dikkate alınarak analizlerde t-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) gibi parametrik testlerden yararlanılmıştır. Ayrıca aritmetik ortalama, standart sapma, frekans, yüzde ve korelasyon testleri kullanılmıştır. Analizlerde anlamlılık düzeyi olarak $p=0,05$ olarak referans alınmıştır. Güvenirlik çabaları çerçevesinde Cronbach's Alpha iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır. Elde edilen veriler kullanılarak hesaplanan Cronbach's Alpha iç tutarlılık katsayısı BESDYT ölçeğinde 0,91; OYT ölçeğinde 0,81'dir. Bu durumda her iki ölçeğe ait elde edilen veriler güvenilir kabul edilebilir.

BULGULAR

Bu bölümde sırasıyla öğrencilerin BESDYT ile OYT'lerinin düzeyi, bu tutumların cinsiyet, sınıf düzeyi, sporla ilgilenme, egzersiz veya spor yapma değişkenlerine göre anlamlı biçimde farklılaşıp farklılaşmadığı, bu tutumlar arasındaki ilişkiyi test etmek üzere yapılan korelasyon testlerine ilişkin bulgular yer almaktadır. İlk olarak Tablo 2'de öğrencilerin BESDYT ile OYT'lerinin düzeyine yönelik bulgular verilmiştir.

Tablo 2: Öğrencilerin BESDYT ile OYT'lerinin düzeyi

Ölçek	<i>n</i>	\bar{X}	Ss
BESDYT	451	4.22	0.54
OYT	451	2.99	0.24

Tablo 2'deki veriler, öğrencilerin BESDYT'lerinin yüksek düzeyde, OYT'lerinin orta düzeyde olduğunu göstermektedir. Diğer bir ifadeyle hem beden eğitimi ve spor dersine hem de okula yönelik tutumlar olumludur. Ancak BESDYT, OYT'ye göre daha olumludur.

Kişisel Değişkenlere Göre Beden Eğitimi ve Spor Dersine Yönelik Tutumlar

Bu aşamada BESDYT'lerin cinsiyet, sınıf düzeyi, sporla ilgilenme, egzersiz veya spor yapma değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek üzere t-testi ve ANOVA yapılmıştır. Cinsiyet, sporla ilgilenme ve egzersiz veya spor yapma değişkenlerine göre t-testi yapılmıştır. Tablo 3'te ulaşılan bulgular verilmiştir.

Tablo 3: Cinsiyet, sporla ilgilenme ve egzersiz veya spor yapma değişkenlerine göre t-testi sonuçları

Değişken		<i>n</i>	\bar{X}	Ss	<i>t</i>	sd	<i>p</i>	
BESDYT	Cinsiyet	Kadın	226	4,22	0,48	-,052	449	0,958
		Erkek	225	4,23	0,59			
	Sporla İlgilenme	İlgileniyorum	364	4,25	0,52	2,324	449	0,021*
		İlgilenmiyorum	87	4,10	0,59			
	Egzersiz veya Spor Yapma	Evet	310	4,26	0,53	1,847	449	0,065
		Hayır	140	4,16	0,54			

* $p<0,05$

Tablo 3'teki bulgulara göre ortaokul öğrencilerininin BESDYT'leri cinsiyet ile egzersiz veya spor yapma değişkenlerine göre anlamlı biçimde farklılık göstermezken ($p=0,958$;

$p=0,065$), sporla ilgilenme değişkenine göre anlamlı biçimde farklılık göstermektedir ($p=0,021$). Sporla ilgilenen öğrencilerin BESDYT'leri sporla ilgilenmeyenlere göre daha olumludur.

Sınıf düzeyi değişkenine göre ANOVA testi yapılmış ve bulgular Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4: Sınıf düzeyi değişkenine göre ANOVA sonuçları

Değişken	<i>n</i>	\bar{X}	Ss	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler ort.	F	p	
Sınıf düzeyi	5 (1)	112	4,16	0,51	Gruplar arası	0,996	3	0,332	1,131	0,336
	6 (2)	112	4,29	0,47	Grup içi	131,180	447	0,293		
	7 (3)	114	4,23	0,54						
	8 (4)	113	4,22	0,61						
	Toplam	451	4,22	0,54						

* $p<0,05$

Tablo 4'te ortaokul öğrencilerinin BESDYT'lerinin sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı biçimde farklılık göstermediği görülmektedir ($p=0,336$).

Kişisel Değişkenlere Göre Okula Yönelik Tutumlar

Bu bölümde cinsiyet, sınıf düzeyi, sporla ilgilenme, egzersiz veya spor yapma değişkenlerine göre OYT'lerin farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek üzere t-testi ve ANOVA yapılmıştır. Öncelikle cinsiyet, sporla ilgilenme ve egzersiz veya spor yapma değişkenlerine göre t-testi yapılmış ve bulgular Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5: Cinsiyet, sporla ilgilenme ve egzersiz veya spor yapma değişkenlerine göre t-testi sonuçları

Değişken	<i>n</i>	\bar{X}	Ss	<i>t</i>	sd	<i>p</i>	
Cinsiyet	Kadın	226	2,97	0,23	-1,850	449	0,065
	Erkek	225	3,01	0,25			
Sporla ilgilenme	İlgileniyorum	364	3,00	0,23	1,367	449	0,172
	İlgilenmiyorum	87	2,96	0,27			
Egzersiz veya Spor Yapma	Evet	310	3,00	0,23	1,049	449	0,295
	Hayır	140	2,97	0,26			

* $p<0,05$

Tablo 5'teki bulgulara göre ortaokul öğrencilerinin OYT'leri cinsiyet, sporla ilgilenme ve egzersiz veya spor yapma değişkenlerine göre anlamlı biçimde farklılık göstermemektedir ($p=0,065$; $p=0,172$; $p=0,302$; $p=0,295$).

Tablo 6’da sınıf düzeyi değişkenine göre yapılan ANOVA testine ilişkin bulgular verilmiştir.

Tablo 6: Sınıf düzeyi değişkenine göre ANOVA sonuçları

Değişken	<i>n</i>	\bar{X}	Ss	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Karele ort.	<i>F</i>	<i>p</i>	
Sınıf düzeyi	5 (1)	112	2,99	0,23	Gruplar arası	0,056	3	0,019	0,308	0,819
	6 (2)	112	2,99	0,22	Grup içi	26,927	447	0,060		
	7 (3)	114	2,98	0,25						
	8 (4)	113	3,01	0,25						
	Toplam	451	2,99	0,24	Toplam	26,983	450			

* $p < 0,05$

Ortaokul öğrencilerinin OYT’lerinin sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı biçimde farklılık göstermediği Tablo 6’da görülmektedir ($p = 0,819$).

Beden Eğitimi ve Spor Dersine Yönelik Tutum ile Okula Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Bu bölümde BESDYT ile OYT arasındaki ilişkiyi analiz etmek üzere yapılan korelasyon analizine ilişkin bulgular yer almaktadır. Tablo 7’de aradaki ilişkinin yönünü ve düzeyini belirlemek üzere yapılan korelasyon testine ait bulgular yer almaktadır.

Tablo 7: BESDYT ile OYT arasındaki ilişkiye yönelik korelasyon sonuçları

Ölçekler		BESDYT	OYT
BESDYT	<i>r</i>	1	,005
	<i>p</i>	-	,920
OYT	<i>r</i>	,005	1
	<i>p</i>	,920	-

* $p < 0,05$

Tablo 7’de ortaokul öğrencilerinin BESDYT’leri ile OYT’leri arasında anlamlı bir ilişki ortaya çıkmamıştır ($p = ,920$; $r = ,005$). Bir başka deyişle BESDYT ile OYT’nin birbirini etkilemeleri gibi bir durum söz konusu değildir.

TARTIŞMA

Araştırmada ilk olarak ortaokul öğrencilerinin BESDYT’lerinin yüksek düzeyde, OYT’lerinin orta düzeyde olduğu ortaya çıkmıştır. Bu, beklenen bir bulgu olarak değerlendirilebilir. Gülcemal’da (2019) OYT’leri orta düzeyde tespit etmiştir. OYT, sınıf ve okul kaynaklı nedenler veya anne baba tutumları gibi okul dışı birçok faktörden etkilenebilir. Bu faktörlerin tümünü dikkate almak güçtür. O nedenle OYT’lerin genel olarak değerlendirilmesi anlaşılır bir durumdur (Şeker, 2011). Beden eğitimi ve spor dersi ise farklılık gösterebilir. Çünkü öğrencilerin uygulamaya dayalı, kendilerinin aktif olarak yer aldığı ve daha fazla eğlenebilecekleri bir ders olarak BESDYT’lerin olumlu manada yüksek olması normal bir durum olarak değerlendirilmektedir. OYT’lerin orta düzeyde olması ise diğer teorik ve soyut derslerin içerik ve kapsamından, okulun işleyiş ve yapısından kaynaklanabilir. Kır (2012), Göksel ve Caz (2016), Keskin vd. (2016), Kılıç ve Çimen (2018), Coulter vd. (2020) ve Cruz (2022) tarafından yapılan araştırmalara göre de öğrencilerin BESDYT’leri olumludur. Bu durum dersin öğrencilerin bütünsel gelişim (psikolojik, bilişsel, fizyolojik vs.) alanlarında rol

oynaması ve bu rolü oynarken öğrencilerin gelişim düzeylerine uygun donanım ve tasarımların yapılmasının olumlu etkileri ile açıklanabilir (Kılıç ve Çimen, 2018). Neticede öğrencilerin genel olarak beden eğitimi ve spor dersini eğlenceli buldukları, derste aktif olmaktan keyif aldıkları, müfredatı ve uygulanmasını beğendikleri söylenebilir.

Cinsiyete göre anlamlı bir farklılığın olmaması hem kadınların hem de erkeklerin OYT'leri ile BESDYT'leri arasında belirgin bir farklılık olmadığı şeklinde değerlendirilebilir. Kır (2012) ile Kılıç ve Çimen (2018) OYT ile ilgili yaptıkları araştırmalarda bu bulguyu destekleyen bulgular elde etmişlerdir. Ancak bu konuda alanyazındaki araştırmaların bulguları farklılık göstermektedir. Örneğin Gülcemal'in (2019) araştırmasında kadın öğrencilerin OYT'lerinin erkek öğrencilere göre daha olumlu olduğu tespit edilmiştir. BESDYT ile ilgili ise bu araştırmaya paralel olarak Balyan vd. (2012), Göksel ve Caz (2016), Coulter vd. (2020) ve Sivrikaya ve Kılçık'ın (2018) araştırması mevcuttur. Ancak Akandere vd. (2010), Çelik ve Pulur (2011) ile Cengiz vd. (2018) ise lise öğrencilerinin BESDYT'lerinin erkek öğrencilerde daha olumlu olduğunu tespit etmişlerdir. Öte yandan Özmutlu vd. (2013) ve Zekioglu vd. (2020) de kadın öğrencilerin BESDYT'lerini daha olumlu bulmuşlardır. Cinsiyet değişkeni ile ilgili paralel ve çelişkili bulgular göz önüne alındığında çocukların veya gençlerin içinde buldukları ortam, okul kültürü, okulun olanakları, öğretmenlerin tutumları, öğretmenlerle ilişkiler, aile yapısı, sosyoekonomik özellikler, çocukların içinde buldukları gelişim dönemleri gibi birçok etmen bu noktada rol oynayabilir. Hatta beden eğitimi ve spor dersinde takım sporları ile bireysel sporlar veya aktivitelerin yapılması bile bu tutumların oluşmasında rol oynayabilir. Bu durumda OYT'leri ve BESDYT'leri sadece cinsiyete bağlı bazı özelliklerle açıklamanın akılcı olmadığı söylenebilir.

Sınıf düzeyi değişkenine bakıldığında okula karşı tutumlarda anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. OYT'ler tüm sınıf kademelerinde birbirine çok benzerdir. Önceki araştırmalara bakıldığında Kır (2012) tarafından OYT ile ilgili yapılan araştırmada da benzer bulgular elde edilmiştir. Araştırmada BESDYT'ler da anlamlı fark göstermemektedir. BESDYT'lerle ilgili ise literatürde farklı bulgular mevcuttur. Örneğin Göksel ve Caz (2016) ile Keskin vd. (2016) sınıf düzeyine göre anlamlı fark bulmazken, Akandere vd. (2010) ve Gülcemal (2019) ise lise öğrencilerinde sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık tespit etmişlerdir. Papla vd. (2019) ile Coulter vd. (2020) de öğrencilerin BESDYT'lerinde belirgin bir farklılık tespit etmemişlerdir. Sadece 5 ve 8.sınıf öğrencilerine ait ortalamalarının biraz daha düşük olduğunun altı çizilebilir. 5.sınıf öğrencilerinin henüz birbirlerini yeteri kadar tanımamalarından kaynaklanabilir. Zira bu öğrenciler birlikte fazla vakit geçirmediklerin beden eğitimi ve spor dersi gibi etkileşimin, işbirliğinin ve ekip ruhunun öne çıktığı bir derste zorlanabilirler. 8.sınıf öğrencilerinin ise buldukları dönem itibariyle sınav bakışı yaşayabilecekleri, odaklarında sınavın olabileceği düşünülmektedir. Hatta okullarda bazen 8. sınıf öğrencileri için beden eğitimi, görsel sanatlar veya müzik gibi dersler göz ardı edilebilmektedir. Bu gibi durumlar öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersini ikinci plana iterek BESDYT'lerini etkileyebilir.

Sporla ilgilenme değişkenine göre OYT anlamlı farklılık göstermezken, BESDYT'ler anlamlı farklılık göstermektedir. Egzersiz veya spor yapma değişkenine göre de hem BESDYT'ler hemde OYT'ler anlamlı farklılık göstermemektedir. Akandere vd. (2010) ile Cengiz vd. (2018) ise sporla ilgilenen veya düzenli spor yapan öğrencilerin BESDYT'lerinin daha olumlu olduğunu bulmuşlardır. Aksine Özmutlu vd. (2013) de öğrencilerin

BESDYT'lerinin düzenli spor yapıp yapmamalarına göre farklılaşmadığını tespit etmişlerdir. Sporla ilgilenen öğrencilerin BESDYT'lerinin daha olumlu olması beklenen bir bulgudur. Bu bulgular biraz da yaşla ve sporu bir yaşam biçimi haline getirmeye başlamakla ilgili olabilir. Küçük yaşlarda herhangi bir sporla ilgilenin veya ilgilenmesin, ister egzersiz veya spor yapsın ister yapmasın, beden eğitimi ve spor dersine yönelik çoğu öğrencinin olumlu tutumlar içinde olduğu söylenebilir. Ancak ilerleyen yaşlarda ergenlik dönemi (Shropshire vd., 1997), sınav baskısı ve bir meslek sahibi olmaya giderken bu tutum sporla ilgilenmeyenlerde azalabilir.

Son olarak ortaokul öğrencilerinin BESDYT'leri ile OYT'leri arasında anlamlı bir ilişki ortaya çıkmamıştır. Bu durumda öğrencilerin BESDYT ile OYT'leri arasındaki ilişkide anlamlı bir etkinin söz konusu olmadığı söylenebilir. Bu durum okulun yapı ve işleyişi ile beden eğitimi dersinin yapı ve işleyici arasındaki kesişim alanının dar olması ile açıklanabilir. Beden eğitimi ve spor dersi fiziksel aktivite, aktif olma, psikomotor beceriler ve yeteneğin daha ön planda olduğu bir derstir. Bu nedenle diğer derslerden ve formal okul yapısından ayrılmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

OYT'nin akademik başarının yanında diğer faktörlerle de ilişkili olabilir. Öğrencilerin duyguları, motivasyonları ve okula karşı tutumları arasında güçlü bağlantı olmasına rağmen, bu faktörler ile akademik başarı arasındaki bağlantı daha güçsüz ve daha belirsizdir. Yani okula yönelik olumlu tutumlar, akademik notlar kadar hatta daha çok duygu ve motivasyonlara bağlı gibi görünmektedir (Moe vd., 2009). İşte bu noktada beden eğitimi dersinin yapısı dikkate alındığında öğrencilerin olumlu tutum sergileme eğilimleri anlaşılabilir. Öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine yönelik motivasyonları genelde daha yüksek görünmektedir.

Araştırmacılara yönelik öneriler kapsamında, psikomotor becerilerin öne çıktığı spor liseleri ile akademik performansın öne çıktığı fen liselerinde bu tutumlar karşılaştırılabilir. Uygulayıcılara yönelik ise öğrencilerin OYT'lerini arttırabilecek, okulu daha fazla sevip benimseyecekleri okul yapılarını oluşturabilecek çalışmaların yapılması önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, A. & Culha, A. (2016). Öğretmenlerin sınıf yönetimi becerilerinin öğrencilerin okula ilişkin tutumlarına etkisi. *Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(9), 42-52.
- Akandere, M., Özyalvaç, N. T. & Duman, S. (2010). Ortaöğretim öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersine Yönelik Tutumları İle Akademik Başarı Motivasyonlarının İncelenmesi Konya Anadolu Lisesi Örneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (24), 1-10.
- Alıcı, D. (2013). Okula yönelik tutum ölçeğinin geliştirilmesi: Güvenirlilik ve geçerlik çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 38(168).
- Arıkan, G. (2020). Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutum ve öz-yeterlik algılarının analizi. *World Journal of Education*, 10 (6), 14-22.
- Atik, S. ve Özer, N. (2020). Öğretmene olan güven ile öğrencilerin akademik başarıları arasındaki ilişkide okul tutumunun okula yabancılaşma ve okul tükenmişliğinin doğrudan ve dolaylı rolü. *Eğitim ve Bilim*, 45 (202), 441-458.
- Balyan, M., Balyan, K. Y. & Kiremitçi, O. (2012). Farklı sportif etkinliklerin ilköğretim 2. kademe öğrencilerinin beden eğitimi dersine yönelik tutum, sosyal beceri ve öz yeterlik düzeylerine etkileri. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 14(2), 196-201.
- Başoğlu, B.(1995). Ankara ili devlet liselerinde görev yapan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleki sorunları üzerine bir araştırma. *Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.*
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2012), *Bilimsel araştırma yöntemleri*, 13. Baskı. Pegem Akademi.
- Can, A. (2018). SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi. *Pegem Akademi.*
- Cengiz, Ö., Kılıç, M. A. & Soylu, Y. (2018). Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi dersine yönelik tutumlarının incelenmesi. *Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, 1(2), 141-149.
- Cheng, S. T., & Chan, A. C. (2003). The development of a brief measure of school attitude. *Educational and Psychological Measurement*, 63(6), 1060-1070.
- Coulter, M., McGrane, B., & Woods, C. (2020). 'PE should be an integral part of each school day': Parents' and their children's attitudes towards primary physical education. *Education*, 48(4), 429-445. <https://doi.org/10.1080/03004279.2019.1614644>
- Cruz, A. B. (2022). Post-primary school students' attitudes toward physical education and physical activity preferences: philippines' k-12 program. *Asia-Pacific Education Researcher*, 31(5),507–517.
- Çelebi, M., & Çopur, K. D. (2019). Öğrencilerin okula yönelik tutumları ile ailenin sosyoekonomik yapısı arasındaki ilişkinin belirlenmesi: Niğde ili örneği. *OPUS International Journal of Society Researches*, 13(19), 786-814.
- Çelik, Z. & Pulur, A. (2011). Ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi ve spora ilişkin tutumları. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*.
- Gliner, J. A., Morgan, G. A & Leech, N. L. (2015). Araştırmanın tanımları, amaçları ve boyutları (2. Baskıdan çeviri). (S. Turan Çev. Ed, S. Turan ve S. Aylin Bayar Çev.). Nobel.
- Göksel, A. G., & Caz, Ç. (2016). Anadolu Lisesi öğrencilerinin beden eğitimi dersine yönelik tutumlarının incelenmesi. *Marmara Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 1(1), 1-9.
- Gülcemal, E. (2019). Okula yönelik tutum ve okul algısının öğrencilerin okulu kırma davranışı ile ilişkisi. *Yayımlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.*
- Güllü, M., & Güçlü, M. (2009). Ortaöğretim öğrencileri için beden eğitimi dersi tutum ölçeği geliştirilmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3(2), 138-151.
- İnceoğlu, M. (2010). *Tutum, Algı, İletişim*. İstanbul: Beykent Üniversitesi Yayınları.
- Keskin, N., Öncü, E. & Küçük, K. S. (2016). Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi dersine yönelik tutum ve öz-yeterlikleri. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 14(1), 93-107.
- Kılıç, T., & Çimen, P. N. (2018). Ortaokul ve lise öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine karşı tutumlarının incelenmesi. *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi*, 1(1), 1-13.

- Kır, R. (2012). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutum ve davranışları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi.
- Luke, M. D. & Sinclair, G. D. (1991). Gender differences in adolescents' attitudes toward school physical education. *Journal of Teaching in Physical Education*, 11,31-46.
- McCoach, D.B. (2002). A validation study of the school attitude assessment survey. *Measurement & Evaluation in Counseling & Development*, 35(2), 66-77. <http://doi.org.10.1080/07481756.2002.12069050>
- Moè, A., Pazzaglia, F., Tressoldi, P. & Toso, C. (2009). Attitude towards school, motivation, emotions and academic achievement. *Educational Psychology: Cognition and Learning, Individual Differences and Motivation*, 259-273.
- Özmutlu, İ., Sivrikaya, A.H., Gürkan, A.C. & Dalkılıç, M. (2013). Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor derslerine yönelik tutumlarının incelenmesi (Kars ili örneği). *Uluslararası Akademik Araştırma Dergisi*, 5 (3), 52-57. <http://doi.org.10.7813/2075-4124.2013/5-3/B.9>
- Papla, M., Wojdała, G., Rasek, J., Królikowska, P., Starzak, J., & Górna-Łukasik, K. (2019). Attitudes towards physical education lessons in students at different levels of education. *Journal of Education, Health and Sport*, 9(4), 301-316.
- Shropshire, J., Carroll, B., & Yim, S. (1997). İlkokul çocuklarının beden eğitimine yönelik tutumları: cinsiyet farklılıkları. *Avrupa Beden Eğitimi Dergisi*, 2 (1), 23-38. <https://doi.org/10.1080/1740898970020103>
- Silverman, S. & Subramaniam, P. R. (1999). Student attitudes physical education and physical activity: A review of measurement issues and outcomes. *Journal of Teaching in Physical Education*, 19, 97-125.
- Sivrikaya, Ö., & Kılıçık, M. (2018). Farklı illerdeki ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi dersine karşı tutumlarının ölçülmesi. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 9(3), 162-173.
- Stern, M. (2012). Evaluating and promoting positive school attitude in adolescents. Springer Science & Business Media.
- Şeker, H. (2011). Developing a questionnaire on attitude towards school. *Learning Environments Research*, 14(3), 241-261.
- Turner, R., & Battle, J. (2008). Attitudes, behavioral. (Ed. W. A. Darity), *International encyclopedia of the social sciences*. Farmington Hills: Macmillan Reference.
- Verešová, M., & Mala, D. (2016). Attitude toward school and learning and academic achievement of adolescents. In 7th International Conference on Education and Educational Psychology, Published by Future Academy.
- Zekioğlu, A., Gürsoy, S., Gürsoy, R., & Çamlıyer, H. (2020). Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumları ile öğrenmeye karşı sorumluluk davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Humanistic Perspective*, 2(1), 9-17.